

Natuurlijk Tuinieren is een project van de regio Amstelland & Meerlanden in samenwerking met de werkgroep Natuurlijk Tuinieren Amstelveen. Financieel mogelijk gemaakt door een bijdrage van het programma Leren voor Duurzaamheid, provincie Noord-Holland.

COLOFON

Lay-out Ton Sio
Tekeningen Ria Tensen
Druk Gemeente Amstelveen
Informatie www.natuurmilieuweb.nl
Bron Natuurlijk Tuinieren,
uitgave gemeente Ede

Natuurlijke vijanden

NATUURLIJK TuiNIEREN

a m s t e l l a n d
— & —
m e e r l a n d e n

Vriendschap met natuurlijke vijanden

De ene keer wordt een dier gegeten; een andere keer is hetzelfde dier een natuurlijke vijand van een ander dier. U kunt hiervan profiteren; voorkom dat juist die dieren in uw tuin aanwezig zijn die talrijk voorkomen en veel schade veroorzaken. In deze folder staan de meest algemene, natuurlijke vijanden met hun voedsel en de voorwaarden die ze aan hun leefgebied stellen. In veel landschappen en in de doorsnee stadstuinen ontbreekt het aan voldoende voedsel (bijvoorbeeld bloemennectar) of aan voldoende schuil- of broedgelegenheid. Dit kan verholpen worden met bijvoorbeeld nestkasten, al is dit nooit een garantie voor het aantrekken van deze dieren.

Preventieve cultuurmaatregelen blijven noodzakelijk naast het stimuleren van natuurlijke vijanden. Zo is het bijvoorbeeld een illusie om te denken dat door de aanwezigheid van lieveheersbeestjes nooit meer problemen met luizen zullen ontstaan. Als bladluizen het erg naar hun zin hebben, zullen ze zich sneller kunnen ontwikkelen dan de lieveheersbeestjes, de gaasvliegen en zweefvliegen tezamen kunnen opeten.

Wezel

voedsel: muizen

te bevorderen door: steenhopen, takkenhopen, hieronder is plaats voor een droog hol om te rusten en jongen groot te brengen.

Hermelijn

voedsel: muizen, jonge vogels, konijnen
te bevorderen door: zie bij wezel.

Vos

voedsel: muizen, vogels, konijnen, insecten, vis, kikkers enz.
te bevorderen door: dekking om te jagen; geen vossenjacht; mogelijkheid om een hol te kunnen graven in een zandige bodem.

Egel

voedsel: wormen, kevers, slakken, bodeminsecten, eieren enz.
te bevorderen door: droge winterschuilplaats zonder verstoring, géén slakkenkorrels neerleggen; eventueel in voorjaar en herfst bijvoeren; gehele jaar door drinkgelegenheid. (zie aparte brochure 'Egels' van deze folderreeks)

*wezels eten vooral
muizen met een voorkeur
voor woelmuizen*

Pad

voedsel: slakken, wormen, pissebedden
te bevorderen door: waterpoel met glooiende helling voor de eileg; ongestoorde, veilige trekroute in het voorjaar naar het water; vochtige, donkere schuilplaats voor overdag.

Vleermuizen

voedsel: nachtvlinders en andere 's nachts vliegende insecten
te bevorderen door: rust- en nestgelegenheid in holle bomen, zolders of nestkasten; geen insectengif, geen giftige houtverduurzaamiddelen.

Bunzing

voedsel: kikkers, mollen, ratten, konijnen, vogels, eieren enz.
te bevorderen door: zie bij wezel.

Torenvalk

voedsel: muizen, kleine vogels, insecten
te bevorderen door: torenvalknestkast uitkijkplaats (bijvoorbeeld een 2 meter hoge boompaal).

Uilen

voedsel: muizen, kleine vogels, insecten
te bevorderen door: nestkast, knobomen (steenuil), uilengaten in gebouwen (kerkuil).

Spitsmuizen

voedsel: wormen, kevers, slakken, bodeminsecten, eieren enz.
te bevorderen door: ruige graslanden, slootkanten, bermen.

Insectenetende vogels als mezen, rietzangers en spreeuwen

voedsel: luizen, rupsen, spinnen, wormen, bodeminsecten enz.
te bevorderen door: houtwallen, boomgroepen, rietkragen.
Voor nestgelegenheid kun je nestkasten ophangen (voor elke soort een speciale vorm en vliegagrootte). Deze kun je het beste al in het najaar ophangen omdat vogels vaak in de winter in een nestkast slapen. Na ieder broedseizoen moet deze schoongemaakt worden omdat vogels geen nest bouwen op een oud nest.

Sluipwespen

voedsel: elke soort heeft eigen soort slachtoffer, bijv. rupsen, luizen, witte vlieg, insecteneieren.
te bevorderen door: geen breedwerkende bestrijdingsmiddelen; alleen de sluipe-wesp van de witte vlieg is te koop om uit te zetten in de kas.

Oorwurm

voedsel: luizen, kleine rupsen, insecteneieren, meeldauwschimmel (en sappige plantendelen!)
te bevorderen door: schuilplaatsen bijvoorbeeld in bloempotjes; geen bodembewerking in het voorjaar van boomspiegels (verstoring nestholten in de grond!).

Loopkevers, kortschildkevers, duizendpoten, spinnen

voedsel: zie bij sluipe-wesp en roofmijt. Ook slakken en wormen
te bevorderen door: bodembegroeiing, mulch; weinig bodembewerking.

Oranje galmuglarve

voedsel: bladluizen
te bevorderen door: zie lieveheersbeestje. De oranje galmuglarve is in beperkte hoeveelheid te koop (uit te zetten in de kas).

Roofmijten, roofwantsen, spinnen

voedsel: insecteneieren, -larven, kleine insecten, spintmijten
te bevorderen door: geen breedwerkende bestrijdingsmiddelen; de roofmijt van de spint is te koop om uit te zetten.

Een hangende bloempot, gevuld met stro is een uitstekende schuilplaats voor oorwormen. U kunt ze hierin vangen op plaatsen, waar oorwormen schade doen en weer ophangen waar ze luizen kunnen eten.

Gaasvlieglarven, zweefvlieglarven

voedsel: bladluizen en andere kleine insecten
te bevorderen door: bloeiende bloemen met nectar en stuifmeel voor de volwassen vliegen; zie ook bij lieveheersbeestje.

Lieveheersbeestje en -larven

voedsel: bladluizen; sommige soorten leven van schildluizen, spintmijten of meeldauw
te bevorderen door: geen breedwerkende bestrijdingsmiddelen; steeds aanwezig zijn van een kleine hoeveelheid voedsel; winterschuilplaatsen voor overwinterende volwassen dieren.

Wespen

voedsel: in het voorjaar en zomer dierlijk voedsel voor de jonge wespen (veel rupsen) en zoetigheid voor de ouderen
te bevorderen door: nesten niet onnodig uitroeien.

Parasitaire aaltjes

Deze microscopisch kleine aaltjes zijn biologische bestrijders van bijvoorbeeld naaktslakken en taxuskevers
voedsel: diverse bodeminsecten, bodemschimmels
te bevorderen door: een bodem met rijk bodemleven (vaste organische mest, weinig grondbewerkingen); sommige soorten zijn te koop (tegen aardrups, taxuskever bijv.).